

ostvarenja; entuzijast koji živi za knjigu, ali na žalost – ne baš i od knjige. Najveći dio života proveo je kao nastavnik razapet između prozaičnih nastavnčkih obaveza i suptilnih književnih sklonosti. Teško je nalazio i nakladnika za svoje knjige (»Nemam sreće kod izdavača, bolje, samo onda kad me trebaju... To je velika, a i bolna pripovijetka«, rekao

je jednom u pismu autoru ovog napisa) pa je najveći broj njih tiskao u vlastitoj nakladi, naravno s gubitkom. Dr Ton Smerdel bio je vrijedan čovjek i marljiv književnik koji je svojim radom ostavio tragove u našoj kulturi. Njegovom smrću gubimo još jednog tihog pregaoca.

Zdravko Mužinić

JOSIP PUPAČIĆ

Rođen je 19. IX 1928. g. u selu Slime (kod Omiša) od oca Ivana i majke Ivke Perić. Osnovnu školu pohađao je u rodnom selu, a gimnaziju u Slavonskom Brodu, Bolu i Splitu. Maturirao je na Klasičnoj gimnaziji u Splitu u lipnju 1948. g. Iste godine upisao se na Filozofski fakultet u Zagrebu. Diplomirao je u veljači 1955. g. na VIII. studijskoj grupi (jugoslavenski jezici i književnosti).

Osim povremenih honorarnih poslova (1952–1953. kancelarijski referent u Slavenskom institutu na Filozofskom fakultetu u Zagrebu; 1953–1954. u redakciji »Matice iseljenika Hrvatske« u Zagrebu; 1958–1959. predavač na VII. gimnaziji u Gornjem gradu u Zagrebu) neko vrijeme (od 1. 10. 1956–1. 7. 1957) bio je urednik u izdavačkom poduzeću »LYKOS«. Dne 14. 11. 1959. izabran je za asistenta pri Katedri za stariju hrvatsku književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Školske godine 1961–62 i 1962–3 proveo je kao jugoslavenski lektor na Sveučilištu u Lyonu. Prerana smrt snašla ga je u avionskoj katastrofi na otoku Krku 23. 5. 1971. Skupa s njim nastradala je i njegova obitelj, žena Benka, prevodilac s francuskog i pisac čitav niza članaka, te kćerka Rašeljka.

Književnošću se počeo baviti već u gimnazijskim klupama, ali je u

javni književni život stupio dolaskom na studij u Zagreb. Uključio se u krug mladih pjesnika u Zagrebu i 1950. g. objavio prve pjesme u »LZVORU« i »STUDENTSKOM LISTU«. Te godine dobio je i prvu nagradu za poeziju na majskom festivalu studenata. Od tada neprekidno piše i objavljuje pjesme u raznim časopisima (Krugovi, Republika, Hrvatsko kolo, Mogućnosti, Letopis Matice srpske, Literatura, Književnik, Vjesnik, Narodni list, Telegram, Forum, Supilo, i dr.). Objavio je četiri zbirke pjesama: Kiše pjevaju na jablanima (1955), Mladići (1955), Cvijet izvan sebe (1958) i Ustoličenja (1965). Za zbirku »Cvijet izvan sebe« dobio je »Nagradu grada Zagreba«. U tisku mu je peta knjiga pjesama. (Pred par dana sam je izvršio posljednju korekturu).

Pored književne djelatnosti Pupačić se bavio i uredničkim poslovima pa je bio član redakcija u nekoliko časopisa i novina. Još kao student pokrenuo je sa Slavkom Mihalićem i Čedom Pricom književni list »Tribina«; 1957. i 1958. bio je urednik poznatih »KRUGOVA«, a od 1959 do 1961. odgovorni urednik časopisa »KNJIŽEVNIK«. S Ivanom V. Lalićem uredio je antologiju »Vrata vremena – poslijeratni jugoslavenski pjesnici« (Zagreb, 1958), a sa Slav-

kom Mihalićem i Antunom Šoljanom Antologiju hrvatske poezije dvadesetog stoljeća (1966). Bio je urednik Matičine biblioteke »Knjižnica studija i monografija o hrvatskoj kulturnoj baštini«.

Pupačić je bio i zapaženi društveni radnik. Bio je dugi niz godina član Uprave Društva književnika Hrvatske, neko vrijeme i tajnik Saveza književnika Jugoslavije, Upravnog odbora Matice Hrvatske te niza drugih kulturno-društvenih organizacija. Član je SKOJ-a od 1944, a SK od 1957.

Osim stvaralačkog književnog doprinosa u pjesničkom djelu koje ostaje i spada među najznačajnije doprinose hrvatskoj poeziji u posljednja dva desetljeća, Pupačić se intenzivno bavio i proučavanjem hrvatske književnosti. Napisao je čitav niz informativnih i stručnih članaka o novijim hrvatskim, srpskim i svjetskim književnicima i književnim pojavama (npr. o K. Špoljaru, Juri Franičeviću Pločaru, S. Raičkoviću, M. Slavičeku, T. Ujeviću, Juri Kaštelanu, Vj. Kaleb, P. Šegedinu, J. Barkoviću, D. Ivaniševiću, E. Caldwellu, W. Faulkneru i dr.), ali je najveću pažnju u svom istraživačkom radu usmjerio u pravcu proučavanja hrvatske književnosti prošlih stoljeća. Činio je to intenzivnije i sustavnije posebno nakon što je 1959. g. došao na Katedru za stariju hrvatsku književnost gdje je kao nastavnik na seminarima vježbama sve do prerane smrti s punim žarom, stručno i pjesnički toplo i nadahnuto studentima približavao i objašnjavao hrvatsku književnost prošlih stoljeća.

Pupačićev doprinos proučavanju starije hrvatske književnosti značajan je i opsežan. Taj doprinos ide od prvotnih prigodnih napisa do zrelih rasprava i studija. Upozorit ćemo na najznačajnije.

Prvi radovi su mu informativno-prigodnog karaktera. Takvi su npr.

napisi o Hanibalu Luciću i Andriji Kačiću Miošiću (Matica iseljenika Hrvatske, 1954). Pišući zatim o Šišku Menčetiću (Krugovi, 1958), o Kačiću Miošiću (Matica iseljenika Hrvatske, 1961) i Mihovilu Kombolu (Telegram 1965) Pupačić se već zalaže za određene stavove, donosi ocjene i dokumentira sudove.

Na međunarodnom simpoziju u Društvu književnika Hrvatske održanom u listopadu 1966. Pupačić je pročitao zapaženi referat pod naslovom »Jedan od mogućih pristupa hrvatskoj književnosti«. U ovom radu Pupačić polazeći od prvih početaka hrvatske književnosti i kulture i prateći njihov historijski razvitak tijekom stoljeća i uočavajući kontinuitet hrvatske književnosti zaključuje da je integracija hrvatske kulture i književnosti zapravo izvršena već u 17 stoljeću. Ovaj rad objavljen je u Kolu (Matica Hrvatska, 1967).

Iste godine na znanstvenom zasjedanju »Sigetska bitka u hrvatskoj književnosti, povijesti i glazbi«, organiziranom na Filozofskom fakultetu, Pupačić je održao predavanje »Hrvatska Opsida Sigetska« što je bio izvod iz opširne studije »Život i djelo Petra Zrinskoga«, objavljene dijelom u Republici (1967) a dijelom u Kolu Matice hrvatske (1967). U ovoj studiji sastavljenoj od tri dijela Pupačić na temelju opsežne dokumentacije i bibliografske građe najprije raspravlja o društveno-političkim i kulturnim prilikama u sjeverozapadnoj Hrvatskoj u 17 stoljeću, zatim o Bribirskim Zrinskim i Zrinsko-Frankopanskoj uroti da završi zanimljivim i originalnim raspravljanjem o problemu rukopisa i pristupa književnom djelu Nikole i Petra Zrinskoga.

U velikom i reprezentativnom Matičinu Zborniku radova o Marinu Držiću (Zagreb 1969) Pupačić je objavio studiju »Pjesnik urotnik (o političkim planovima Marina Drži-

ća«, što je svakako jedna od najuspjelijih radnji u zborniku. U ovoj opsežnoj studiji upozorio je na povezanost i jedinstvenost Držićeva književno-društvenog lika pri čemu urotnički pokušaj označava samo jednu, završnu etapu u Držićevoj općoj životnoj i stvarnoj dubrovačkoj orijentaciji. Proučivši opsežnu literaturu o Držiću i uroti, kao i sama pisma, Pupačić je zaključio da je Držić djelovao i iz straha od Turaka a želeći Dubrovnik što čvršće povezati uz zapadno-evropski mediteranski svijet smatrajući da će time učvrstiti i sam Dubrovnik.

Proučavajući hrvatsku književnu prošlost Pupačić se posebno zaustavio na Tomi Matiću koji je i sam bio jedan od najzaslužnijih istraživača starije hrvatske književnosti. O Matiću je napisao studiozan poseban napis u Kolu (1969) i zatim još dva prigodna napisa u Telegramu (1969) prigodom 95. godišnjice rođenja i povodom Matičeve smrti. Pupačić je za tisak priredio i odabrao izbor Matičevih studija i rasprava što je objavila Matica Hrvatska u poznatoj seriji »Suvremeni hrvatski pisci« (Zagreb, 1970) i što, zaslugom Josipa Pupačića, predstavlja značajan znanstveno-književni događaj.

Posljednji objavljeni prilog Josipa Pupačića je esej »Pristup pjesničkom djelu Franje Krste Frankopana« (Hrvatsko Sveučilište, 9, 1971). Proučivši temeljito Frankopanov pjesnički opus Pupačić je zaključio da je tragični hrvatski pjesnik iz 17 stoljeća ostvario jednu tipično hrvatsku sintezu različitih izvora inspiracije.

Tragična smrt presjekla je Pupačića u naponu rada. Pripremao je za tisak zbirku eseja, bio je pri kraju s knjigom djela Petra Zrinskoga, Franje Krste Frankopana i Pavla Rittera Vitezovića za biblioteku »Pet stoljeća hrvatske književnosti«, a Jugoslavenska akademija znanosti i

umjetnosti bila mu je povjerila zadatak da završi redakciju djela Petra Hektorovića za ediciju »Starih pisaca hrvatskih« koju redakciju je djelomično bio izvršio prof. Stjepan Ivšić. Ionako tužno malen broj poslanika na njivi hrvatske književne baštine smrću Josipa Pupačića smanjen je za jednoga radnika koji je svoj predmet poznavao, volio i osjećao.

Rastajući se od Josipa Pupačića nastavnika i istraživača hrvatske književnosti mi se ovaj put rastajemo i od jedinstveno divnog čovjeka, od jednog skrajnje čestitog i plemenitog karaktera, od dragog drugara, kolege i prijatelja, od pjesnika srca i emocije. Pri svemu tome, a posebno pomišljajući na književne i znanstvene rezultate koje je ostavio, pomišljamo i na uvjete u kojima je taj čovjek živio i radio. Ti uvjeti nisu bili nimalo pogodni, ti uvjeti bili su teški, bili su strašni. Nesreće i tragedije uzastopce su i s nekom zlokobnom i neshvatljivom upornošću slijedile životni put Josipa Pupačića. A on o tome nije pričao. Svoj križ nosio je tiho i mirno bez ijedne riječi čudenja i prosvjeda. Vijesti o uzastopnim naglim i čestim posjetima smrti u njegovu obitelj primao je s nekom čudnom i neobičnom pomirenošću. Kao da je u sferama jednog osobitog doživljavanja odlaska svoje braće i već zacrtani udes kćerke smatrao prirodnim i nužnim pri čemu kao da mu je česta blizina smrti u svijesti oblikovala slutnju i saznanje kako bi konačno mogao biti i na njemu red. Malo je bilo onih koji su znali kakav udes prati život i obitelj Josipa Pupačića. Razumljivo je da je još manje onih koji su mogli znati što već godinama taj čovjek u sebi nosi i proživljava i kakav sve u njemu križ gori. Imajući ovo na umu njegov značajni književni i znanstveni doprinos posebno cijenimo i poštuemo.

Rafo Bogišić